

K přípravě a metodám práce rozhodčích na cvičení

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora
A. I. Tabaka, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA
MYSL“ č. 2/1980.*

Požadavek učit vojska v podmínkách, maximálně blízkých bojové činnosti, tomu, co potřebují ve válce, je jedním z nejdůležitějších principů vojenského výcviku. Tento požadavek byl poměrně lehký realizovatelný v době, kdy v přípravě vojsk převládala hlavně fyzická otužilost, umění rychle se přeorientovávat a zručně působit v boji z blízka. S rozvojem a zdokonalováním prostředků ozbrojeného zápasu a principů jejich bojového použití však došlo ke změnám, ke zdokonalení forem a metod výcviku, na něž jsou kladeny vysoké požadavky.

Principiálně nové formy a metody výcviku, které se projeví na velkých cvičeních a manévrech, začaly se uplatňovat v době, kdy se velmi ostře projevila otázka sladění činnosti na bojišti nejen jednotek, útvarů a vyšších vojenských formací stejného druhu, ale i různých druhů vojsk.

Taková cvičení a manévry byly na začátku většinou jednostranné, později se značkováním druhé strany a potom jako dvoustranné. Na nich byly většinou procvičovány jednotlivé prvky boje. Probíhaly v omezeném prostoru a jejich řídicí orgány mohly osobně sledovat celý proces činnosti cvičících vojsk. Neexistovaly proto speciální řídicí orgány a rozhodčí služba. Výsledky bojové činnosti bylo mož-

né určit v průběhu reálného střetnutí stran.

V důsledku zvětšení rozsahu cvičení a manévru, růstu rozmachu procvičovaných učebních úkolů vznikla potřeba, aby řídicí cvičení měl k dispozici speciální skupiny generálů a důstojníků k „rozhodování“ mezi stranami, k řešení vzniklých nedorozumění a k objektivnímu hodnocení jejich činnosti.

Analýza historických zkušeností z přípravy vojsk svědčí o tom, že vznik a zdokonalování metod práce rozhodčí služby byly zákonitou nutností operační a bojové přípravy, vynucenou novými, dokonalejšími formami a způsoby vojenského výcviku.

Další zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu, vybavení vojsk složitějšími typy výzbroje a bojové techniky, zvýšení dynamiky a rychlosti všech forem bojové činnosti — to vše mělo za následek složitější proces výcviku vojsk (sil) a orgánů velení.

Zobrazit na cvičeních pokud možno hodnověrně model soudobého boje, a tím více operace, je velmi složitá záležitost. Tato okolnost je v rozporu s nejdůležitějším principem výcviku — učit vojska v podmínkách, maximálně blízkých bojo-

vě činnosti. K vyřešení tohoto rozporu není jiné cesty, než vědecký přístup ke zdokonalování forem a metod operační a bojové přípravy. Tvůrčí přístup řídicího cvičení a jeho štábu k plnění učených úkolů, organizovanost, cílevědomost přípravných opatření a další faktory organizačního a metodického charakteru, i když nám neumožňují úplně překonat tento rozpor, tak alespoň podstatně snížit jeho negativní vliv na polní přípravu pozemních vojsk

a letectva. Jedním z účinných způsobů řešení tohoto složitějšího a mnohostranného problému je dokonale promyšlený výběr, dobře organizovaná příprava a správné využití rozhodčí služby na cvičeních.

Cílem tohoto článku je ukázat úlohu a místo rozhodčí služby na cvičeních a na základě získaných zkušeností z operační a bojové přípravy posoudit některé otázky metodiky jejich přípravy a činnosti v rámci plnění jejich povinností.

Soudobé požadavky na výcvik vojsk [sil] kladou vyšší požadavky na úlohu a úroveň rozhodčí služby. Její povinnosti jsou velmi rozsáhlé a různorodé. Rozhodčí jsou určováni k poskytnutí pomoci řídicímu cvičení a jeho štábu při rozehře bojové činnosti vojsk [sil] v souladu s přijatým rozhodnutím cvičících, vzniklou situací, stanovenými cíli a úkoly cvičení. Rozhodčí jsou povoláni k tomu, aby v průběhu cvičení co nejvíce přiblížili situaci reálné bojové činnosti, splnili to, co v důsledku značných okolností není možné ukázat na cvičeních v míru a poskytovali praktickou pomoc účastníkům cvičení při zvládnutí procvičovaných úkolů bez toho, aby zaměňovali velitele nebo náčelníky při plnění jejich funkčních povinností. Rozhodčí dále kontrolují činnost cvičících, sledují plnění přijatých rozhodnutí, obdržených nebo vydaných nařízení, plnění všech opatření v souladu se zámyslem řídicího a plánem cvičení. Důležitou úlohu mají při přípravě materiálů pro závěry z cvičení, rozbor rozhodnutí (činnosti) a objektivní zhodnocení výsledků činnosti cvičících. Rozhodčí mohou plnit také jiná nařízení řídicího cvičení, jeho pomocníků, štábu ředitelství cvičení a hlavních (nadřízených) rozhodčích, v závislosti na konkrétní situaci a zvládnutích každého cvičení.

Na základě těchto povinností jsou kladeny i odpovídající vysoké požadavky na výběr a přípravu rozhodčích. Rozhodčí podle zastávané funkce a služebního zařazení je většinou určován tak, aby měl stejnou nebo vyšší hodnost než cvičící. V zájmu objektivnosti hodnocení není možné dopustit, aby byl služebně podřízen cvičícímu. Rozhodčí musí být dostatečně vysoce teoreticky připraven, musí mít praktické zkušenosti z práce a být plně kompetentní pro posouzení práce a

povinností cvičícího velitele, jeho štábu a vojsk, dokonale znát zvláštnosti jejich činnosti.

Rozhodčí, ať má jakékoli postavení ve vztahu ke cvičícím, musí mít určitý takt, zdrženlivost a korektnost, řešit své vzájemné vztahy tak, aby neomezovaly činnost cvičících, nepotlačovaly, ale naopak podporovaly jejich rozumnou, věcnou iniciativu, snahu pro tvůrčí činnost a samostatnost při plnění služebních povinností. Při výběru rozhodčích je zapotřebí brát v úvahu nejen pracovní výsledky, ale také psychologické kvality.

Početní stav rozhodčí služby musí řešit řídicí cvičení v každém konkrétním případě, v závislosti na charakteru a zaměření sledovaných cílů a rozsahu cvičení.

Na manévrech a víceetapových cvičeních na štábu svazku mohou být např. určeni: 1 hlavní rozhodčí a 2—3 pomocníci. Na cvičeních s vojsky je věnována zvýšená pozornost vojskovým rozhodčím a úsekovým rozhodčím; na cvičeních s bojovou střelbou — palebným rozhodčím. Na taktických speciálních cvičeních, kdy jsou procvičovány nebo zkoumány jakékoli specifické otázky, podle potřeby je zvyšován počet rozhodčích u této služby. V řadě případů mohou být určeni zástupci hlavního rozhodčího u jednotlivých druhů vojsk a speciálních vojsk. Podle zkušeností z praxe je účelné přenést tyto funkce na pomocníka řídicího cvičení (pomocníka náčelníka štábu ředitelství cvičení) pro příslušný druh vojska (služby), je-li určen. Přílišné zvětšování rozhodčí služby není výhodné, protože se stává těžkopádnou. Vyžaduje rozvinutí složitějšího spojeního systému; ve štábu ředitelství cvičení je nutné mít značný aparát k řízení samotných rozhodčích, což nevyhnutelně ztěžuje proces řízení cvičení.

Po pečlivém výběru a schválení složení rozhodčích řídícím cvičení následuje poměrně odpovědné období jejich přípravy na plánované cvičení. Získané zkušenosti svědčí o tom, že příprava rozhodčích může mít dvě období — předběžné a bezprostřední.

Předběžná příprava zpravidla zahrnuje samostatné studium rozhodčích, a to teoretických materiálů, příslušných částí řádů, předpisů, rozkazů, nařízení a dalších důležitých dokumentů pro operační a bojovou přípravu ve vztahu k tématu nebo zvláštnostem plánovaného cvičení. Není-li možné nebo účelné z jakýchkoli důvodů oznámit jim téma, složení cvičicích stran, kalendářní plán nebo prostor cvičení, pak je nutné alespoň v přibližném rozsahu určit charakter usměrnění jejich samostatné přípravy.

Jsou-li všichni rozhodčí pro dané cvičení určeni od jednoho vojenského organismu (štábu, svazku), pak hlavní rozhodčí může organizovat přípravu svých pomocníků na speciálních zaměstnáních a kontrolovat jejich samostatnou přípravu. V tomto období mohou být u útvaru (svazku) organizovány speciální přednášky na téma plánovaného cvičení, promítány výcvikové filmy, organizována ukázková zaměstnání, rekognoskace ke studiu nebo seznámení se s terénem cvičení a podmínkami vedení bojové činnosti. Je velmi prospěšné, poučí-li řídící cvičení včas hlavně o rozhodčího.

Předběžná příprava je velmi účinná, a není-li podceňována, má dobré výsledky.

Bezprostřední příprava rozhodčích je organizována několik dní před zahájením cvičení, většinou v prostoru plánovaného cvičení. Zpravidla ji vede řídící cvičení a jeho štáb. K tomu se zpracovává plán přípravy rozhodčích, který obsahuje jak teoretická, tak praktická zaměstnání. Do obsahu těchto zaměstnání je účelné zahrnout informaci náčelníka štábu ředitelství cvičení o organizaci cvičení, která může obsahovat:

- téma cvičení (nebo témata každé strany),
- učební cíle,
- složení cvičicích vojsk a orgánů velení,
- délku trvání a prostor cvičení,
- zámysl a výchozí situaci cvičení,
- způsob procvičování učebních otázek v celku a podle jednotlivých období cvičení.

Plánují se rovněž zaměstnání k organizaci stranickopolitické práce, zabezpečení spojení rozhodčí služby, imitaci činnosti a dodržování bezpečnostních opatření

(zvláště v případě cvičení s bojovou střelbou). Při speciálních taktických a zkušebních cvičeních se doporučuje plánovat odpovídající zaměstnání, na kterých je účelné podrobně vysvětlit specifické otázky.

Nejdůležitějším obdobím přípravy rozhodčích jsou prakticky zaměstnání k procvičení vývoje situace a rozehře bojové činnosti. Na zahájení praktických zaměstnání s rozhodčími je vydávána potřebná dokumentace pro jejich studium a práci.

Cvičení bude poučné a splní stanovené cíle jen v tom případě, bude-li rozehra bojové činnosti v souladu s charakterem rozhodnutí cvičicích. Tato okolnost však nevylučuje potřebu včas připravit hlavní možné varianty rozehry. Je to plně zákonité, protože řídící cvičení a jeho štáb do zámyslu cvičení již dříve zapracovali nutné předpoklady. Ty mají umožnit procvičení zejména těch učebních otázek, které jsou obsahem tématu cvičení. To umožní je dostatečně hodnověrně stanovit, i když jen obecně, také charakter možných rozhodnutí cvičicích.

Zkušenosti dokazují, že takové předběžné záměry (jsou-li rozpracovány na základě všestranné a podrobné analýzy situace) zpravidla, v ojedinělých případech jsou zásadně změněny. Nutnost včasného rozpracování plánu rozehry, jak o tom svědčí zkušenosti z cvičení, nevyvolávají žádné pochybnosti. Vzniká ovšem jiná otázka: do jakých podrobností tento plán rozpracovat? Je možné odpovědět, že není nutné se pouštět do přílišných podrobností, protože:

- prakticky není možné předvídat všechna rozhodnutí cvičicích,
- přílišná podrobnost svazuje tvůrčí činnost rozhodčích.

Dobře připravení rozhodčí, kteří jsou v obecných rysech orientováni, jsou bez zvláštních potíží schopni upřesnit plán vlastní činnosti s přihlédnutím k přijatým rozhodnutím cvičicích.

Rozhodčí musí mít všechny potřebné dokumenty, jako např. pokyny, formuláře, tabulky k vyplnění a získání faktického (statistického) materiálu atd. V případě, že rozhodčí neobdrželi včas dokumenty, pak je nutné před zahájením cvičení vyčlenit potřebný čas na jejich samostatné prostudování nebo alespoň předběžné seznámení se s nimi.

Praktická zaměstnání k rozehře bojové činnosti a vývoji situace je nejdůležitější období, možno říci vyvrcholení přípravného období rozhodčí služby. Tam se prakticky vytváří model celého cvičení od zahájení až po jeho skončení, probírají se různé varianty možných rozhodnutí,

hodnotí se jejich klady a negativní stránky, připravují se nezbytné propočty k potvrzení nebo neopodstatněnosti jednotlivých variant. Na kvalitě procvičení těchto úkolů může v mnoha směrech záviset také výsledek samotného cvičení.

Praktická zaměstnání s rozhodčími je možno organizovat jak na učebně na mapách, tak i v terénu. Zpravidla jejich část je na učebně, ale nejdůležitější období cvičení, např. zasazení druhého sledu do boje (sražení), odražení protizteče (protiúderu), organizace součinnosti a další otázky, probíhá v terénu. Přípravu rozhodčích taktického stupně velení je nutné organizovat převážně v terénu (jsou-li k tomu potřebné podmínky).

Formy a metody rozehry jednotlivých období cvičení mohou být nejrozličnější. Nejúčinnější jsou praktická zaměstnání v podobě skupinového zaměstnání, kdy rozhodčí vystupují v úloze cvičících a přijímají za ně rozhodnutí, zdůvodňují je, předkládají informační zprávy řídicímu cvičení a v závislosti na charakteru bojové činnosti navrhuji způsob rozehry situace a jejího vývoje, nebo navrhuji nutná upřesnění.

Je-li cvičení dvoustranné, pak praktická zaměstnání s rozhodčími obou stran mohou být organizována buď společně, nebo samostatně. Samostatná zaměstnání jsou výhodnější. Rozhodčí se v tomto případě lépe vžívají do úkolu cvičících, plně se projeví podstata činnosti protistojících stran, jejich vynalézavost a tvůrčí činnost. Řídicí cvičení má možnost objektivněji zhodnotit přijatá rozhodnutí a zvolit ta, která jsou nejlépe zdůvodněna.

Ke zhodnocení účinnosti a účelnosti přijatých rozhodnutí (nebo několika možných variant) může pracovat u řídicího cvičení malá skupina důstojníků — operátorů a specialistů, která s pomocí matematického modelování na samočinných počítačích nebo s využitím potřebných analytických propočtů může potvrdit nebo zamítnout jednotlivé názory. Přitom je zvláště důležité správně počítat s poměrem sil, možnými ztrátami, účinností ničení palbou, ochranou proti zbraním hromadného ničení atd. Důležitým faktorem je zhodnocení nejen kvantitativních, ale také kvalitativních ukazatelů sil a prostředků obou stran.

Může vzniknout taková situace, kdy přijatá rozhodnutí stran jsou vcelku účelná a zdůvodněná; v dalším rozvíjení situace nemusí být však v souladu s připravenými materiály učebních otázek v daném období cvičení. V takovém případě řídicí cvičení doplní další prvky, doplní rozehru, aby mohl plně zabezpečit procvi-

čení otázek období. Je-li to nutné, může změnit dříve rozpracovaný návrh průběhu cvičení. V žádném případě však nesmí rozhodčí nutit cvičící přijímat opatření podle původního plánu. To je zvláště důležité na velitelsko-štábních cvičeních (válečných hrách) na mapách, kdy obě strany mohou mít stejné možnosti. Dokonalá analýza rozhodnutí a podrobné propočty budou mít v tomto případě rozhodující úlohu při udělení výhody pro některou ze stran...

Po procvičení každého období je účelné vyčlenit potřebnou dobu pomocníkům řídicího cvičení, nebo hlavním rozhodčím druhý vojsk a služeb na práci s příslušnými rozhodčími nižších stupňů. Na základě přijatých rozhodnutí mohou podrobněji zkoumat otázky využití svazků, útvarů a zařízení podle vlastních odborností.

V průběhu zaměstnání s rozhodčími je výhodné vyčlenit jim potřebnou dobu na rozpracování dílčích plánů. Zpravidla tyto plány hlavních rozhodčích u svazků (svazů, štábů) schvaluje řídicí cvičení na základě jeho rozhodnutí náčelník štábu ředitelství cvičení; rozhodčím druhý vojsk a služeb příslušní pomocníci řídicího cvičení. Forma dílčího plánu, v závislosti na specifických zvláštěnostech každé služby, může být různá. Svým obsahem, bez opakování podrobností z celkového plánu, musí však zahrnovat jen ty zvláštěnosti a doplňující údaje, které nebyly obsaženy v celkovém plánu. V dílčích plánech jsou v potřebné míře rozpracovány obecné zásady pro cvičící, u kterých jsou rozhodčí.

K dosažení co největší jednotnosti při rozpracování dílčích plánů a ulehčení práce rozhodčích mohou se rozumně dříve zpracované a praxí ověřené formuláře, podle nichž mohou rozhodčí rozpracovat své plány v poměrně krátké době.

Vzor formuláře plánu může obsahovat:

- obsah a dobu trvání období,
- učební otázky, procvičované v každém období,
- charakter vzniklé situace,
- činnost cvičících, ředitelství cvičení a rozhodčích.

Neprobíhá-li cvičení v reálném čase, ale operačními skoky, uvádí se také astronomický a operační čas.

Dílčí plány nesmí mechanicky obsahovat všechno to, co je již zakotveno v celkovém plánu, ale jen doplňovat a upřesňovat jej. Např. je-li v celkovém plánu jako učební otázka odražení protizteče (protiúderu), pak plán rozhodčích u raketového vojska a dělostřelectva obsahuje činnost příslušných dělostřeleckých jed-

notek (útvárů), protitankové zálohy a jiné otázky.

To je jedna z možných variant přípravy rozhodčích k rozebrání bojové činnosti a vývoji situace v průběhu cvičení. Není vyloučena ani taková metoda, kdy rozhodčí obdrží celkovou analýzu vzniklé situace, seznámí se s možným rozhodnutím stran a přibližným směrem rozebrání bojové činnosti, a pomocníci řídícího cvičení pro příslušné druhy vojsk a služeb vydají pokyny podle charakteru rozebrání. Tato metoda najde své uplatnění většinou tehdy, je-li na přípravu cvičení i rozhodčích málo času. Tato metoda, jak potvrzuje praxe, je však méně účinná, i když ani v tomto případě není možné vyloučit aktivní účast rozhodčích při přijetí, posouzení a analýze možných rozhodnutí cvičících.

Při práci s rozhodčími je nutné vyhnout se snaze rozebrat do všech podrobností všechny otázky. Hlavní je probrat metodiku přístupu k řešení stanovených povinností, uvést hlavní kritéria hodnocení rozhodnutí a činnosti cvičících a určit nejdůležitější požadavky, kterými se musí řídit při rozebrání bojové činnosti a rozvíjení operační (taktické) situace, stanovit přesné rozmezí, ve kterém rozhodčí mohou působit podle svého uvážení (bez narušení celkového plánu cvičení) a kdy jsou povinni žádat pokyny od nadřízených rozhodčích nebo od štábu ředitelství cvičení.

Pro přípravu rozhodčích není možné stanovit nějaké jednotné normy. Všechno závisí na charakteru a rozsahu cvičení. Na základě zkušeností je zapotřebí na přípravu rozhodčích pro cvičení středního rozsahu nejméně tři dnů náročné práce. Není-li to možné tuto dobu vyčlenit, je nutné plánovat dodatečné zaměstnání hlavních rozhodčích s vojskovými nebo s úsekovými rozhodčími (např. po přijetí rozhodnutí cvičících).

Probíhá-li cvičení s vojsky, pak je nutné zvláštní pozornost věnovat přípravě úsekových rozhodčích. Přitom je důležité přesně sladit činnost úsekových rozhodčích s činností rozhodčích, kteří jsou u jednotek, útvarů a štábů. Ve všech případech musí pracovat ve shodě, bez toho, aby se vzájemně zaměňovali nebo doplňovali. Je žádoucí, aby rozebrání bojové činnosti na jednotlivých úsecích byla probírána v terénu, za řízení úsekového rozhodčího a za přítomnosti vojskových rozhodčích obou stran (je-li cvičení dvoustranné).

Na závěr zaměstnání s rozhodčími zodpoví řídící cvičení dotazy, vydá doplňková nařízení nebo pokyny o způsobu vedení cvičení a stanoví dobu, kdy se mají dostavit na určené místo. Tím však příprava rozhodčích nekončí. Po příjezdu do určeného místa je vhodné (ještě do zahájení cvičení) uskutečnit s nimi rekonoskaci. V rámci toho je zpravidla určována doba zahájení provozu spojovacích prostředků mezi rozhodčími a se štábem ředitelství cvičení. Po kontrole spojení, správnosti přípravy map a řešení řady dalších otázek je účelné svolat krátké porady k výměně informací a organizovat nácviky na spojovacích prostředcích jak na místě, tak za pohybu, ve dne i v noci.

Je-li dostatek času a situace to dovoluje, je vhodné vyvézt rozhodčí i se spojovacími prostředky do celé hloubky cvičení. Je důležité, aby všichni neustále udržovali spojení s hlavním rozhodčím a se štábem ředitelství cvičení. Zvláště je to nutné zejména na cvičeních s vojsky a s bojovou střelbou, kdy může vzniknout nutnost okamžitého zápasu řídícího cvičení do vývoje situace. V takových případech je nutné určit nejdůležitější signály platné pro všechny (např. „Stát! Zastavit postup!“ atd.). Ty jsou zdvojeny různými způsoby.

Pečlivá, včasná a cílevědomá příprava rozhodčích je nejdůležitějším předpokladem kvalitního splnění jejich funkčních povinností na cvičení. To však není jediná podmínka. Neméně důležitým úkolem je správné ujasnění úlohy každého rozhodčího, přesné splnění plánů, pokynů ředitelství cvičení a konečně účelné využití celé rozhodčí služby v průběhu cvičení. Úspěchu bude dosaženo jen v tom případě, budou-li rozhodčí skutečnými pomocníky řídícího a štábu ředitelství cvičení při výcviku vojsk a štábů a ne pouhými postranními pozorovateli, kteří jen zachy-

cují fakta. Soustředění statistického materiálu má přitom bezpochyby značný význam.

Místo rozhodčího závisí na událostech, které probíhají v průběhu cvičení. To je mimo pochyb. Povinnosti ho zavazují, aby mnohé viděl a znal. Ani jeden rozhodčí však nemůže být všude současně. Musí být tam, kde probíhají hlavní události, řeší se nejdůležitější otázky daného období cvičení, v daném časovém úseku.

Rozhodčí, který je na hlavním směru, má možnost neustále být informovaný o všech hlavních událostech, správně je

hodnotit a včas je ovlivňovat. To však znamená, že rozhodčí musí být neustále u příslušného funkcionáře nebo vojenského organismu. V rámci svých povinností, v zájmu věci může vyjždět k nižším stupňům velení, k vojskům, zkoumat metody jejich práce, kontrolovat plnění vydávaných rozkazů, nařízení, povely a jejich pronikání shora dolů. Přitom musí být rozhodčí dobře informovaný, aby mohl v kterékoli době reagovat na vzniklé změny.

Odpovědné období v práci rozhodčího je rozehra bojové činnosti nebo rozvíjení situace v reálné době. V tomto případě rozhodčí u jednoho štábu (svazu, svazku), jsou povinni pracovat přesně v souladu a vydávat jen ty podklady, které vyplývají z jejich kompetence (nebyl-li určen jiný zvláštní způsob). Celou rozehru bude nutné řídit přísně centralizovaně, podle jednoho, dříve sladěného plánu se všemi rozhodčími u daného štábu (svazku), za osobního řízení hlavního rozhodčího. Každý rozhodčí podle odbornosti může projevit iniciativu jen v rozmezí stanovených hranic. Nejsou-li dodrženy tyto požadavky, může být ohroženo procvičení připravěného plánu.

Zvláště složitý je proces, kdy rozehra období (dílčích otázek bojové činnosti) probíhá za situace, že jsou na cvičení vyvedena vojska a štáby. V tom případě hlavní, vojskoví a úsekoví rozhodčí musí věnovat zvláštní pozornost činnosti svazků, útvarů a jednotek. V takových podmínkách je účelné, aby na pomoc hlavnímu rozhodčímu u svazu (svazku) byla vytvořena speciální skupina rozehry, zabezpečená nutnými spojovacími prostředky k udržování trvalého styku se štábem, ředitelství cvičení a cvičícími štáby a k získání zpráv o situaci. Taková skupina může rozehrávat bojovou činnost za obě strany.

V průběhu rozehry dílčích otázek (období) metodou reálného času nesmí cvičící dostávat souhrnné zprávy o situaci za svazek (svaz) v celku. Musí jim být doručovány tak, jako ve skutečné bojové situaci, od podřízených s využitím stejných spojovacích prostředků jako v boji. Výjimku mohou tvořit zprávy o situaci sousedů nebo jiných součinnostních orgánů, dále informace o situaci, které přicházejí od nadřízeného štábu.

Velet podřízeným vojskům v průběhu celého cvičení je účelné ve skutečném čase. Rozhodčí nebo speciálně vytvořená skupina rozehry nesmí přerušit předávání zpráv ani tehdy, kdy velitel připravuje nebo vyhláší rozhodnutí, tj. tak, jak to může být ve skutečnosti.

Rozehra bojové činnosti je poučná tehdy, je-li situace od rozhodčího nebo skupiny rozehry předávána cvičícímu v podobě normálního rozhovoru (s využitím spojovacích prostředků), kdy rozhodčí nejen předává údaje o situaci, ale vysvětluje, proč a za jakých okolností vojska bojují na dané čáře (prostoru): buď odrážela útok, či pronásledovala „nepřítele“, nebo situace vznikla jako výsledek jiné činnosti. Tyto zprávy mohou zásadně ovlivnit charakter rozhodnutí cvičícího.

Tak jako ve skutečné bojové situaci, zprávy o situaci, stavu a činnosti vojsk budou přicházet neustále v průběhu celých 24 hodin, často i nedostatečně utříděné. Na nejdůležitější změny situace musí velitel (štáb) reagovat okamžitě, přijmout odpovídající rozhodnutí a vydat potřebná nařízení. Velitel však nemůže prakticky neustále, v průběhu celých 24 hodin, dostávat dílčí zprávy. Proto se většinou stanoví určitý systém sběru informací o situaci s přihlédnutím k praktickým možnostem štábu a spojovacích prostředků. Vzhledem k tomu se zpravidla stanoví situace, kdy mohou být přijímána nová rozhodnutí nebo upřesňována dříve přijatá rozhodnutí. Na toto je účelné upozornit i rozhodčí při rozehře a časově naplánovat čáry rozehry, které budou mít určitý taktický nebo operační zámysl.

Nejsložitější je rozehra bojové činnosti, kdy na cvičení jsou vyvedena a působí skutečná vojska obou stran, při čemž každá z nich má zjevně protikladné cíle — jedna strana útočí a druhá se brání. V tomto případě není prakticky možné dosáhnout, aby každá strana současně úspěšně plnila své úkoly bez známých dohodnutých podmínek. Jestliže strana v útoku postoupila, znamená to, že vojska v obraně musí odejít. Nebo naopak, jestliže strana v obraně útok vydržela, pak útočník nemůže mít „úspěch“. Řešení tohoto problému vychází ze zámyslu cvičení a s přihlédnutím k tomu, že známé podmínky musí být dodrženy. Umění řídit cvičení spočívá právě v tom, co nejméně používat všemožné podmíněnosti a dovedně se jich vystříhat.

Je pochopitelné, že strana v útoku nemusí automaticky dosahovat úspěchu jen proto, že má podle zámyslu takovou úlohu. Ve všech případech musí mít úspěch ta strana, která za jiných stejných podmínek působí kvalitněji, rozhodně, má pevné velení, dobře organizovanou součinnost, dovedně využívá palby a manévru na bojišti, podmínky terénu. Při stanovení těchto ukazatelů mají významnou úlohu úsekoví a vojskoví rozhodčí; konečné rozhodnutí musí přijmout jen řídicí cvičení.

Pravidelně, zejména v dynamice boje, může vzniknout situace, že rozhodčí potřebuje vyslechnout rozhodnutí cvičících k určité situaci. To je nejučelnější organizovat přímo na pracovištích cvičících v průběhu práce, bez toho, aby byli od-poutáváni od řízení vojsk v boji. Je-li to z jakýchkoli důvodů nemožné, pak shromáždění cvičících k vyslechnutí jejich rozhodnutí nesmí být dlouhá, aby nezdržovala rozvíjení taktické situace, a tím více praktickou činnost vojsk, nebylo-li cvičení na určitou dobu přerušeno.

Významné místo v činnosti rozhodčích má shromažďování, zobecňování, analýza a příprava materiálů pro zhodnocení cvičení a zpracování rozboru. K tomu, aby byl rozbor poučný a působivý, musí obsahovat značné množství faktického materiálu, konkrétní podklady a názorné příklady (jak kladné, tak záporné). V tomto směru mají rozhodčí významnou úlohu. Proto každý rozhodčí, aniž by se spoléhal na svou paměť, musí shromažďovat příslušný statistický materiál, chronologicky řadit hlavní události, přesně vymezovat jejich hranice, parametry a nejdůležitější ukazatele.

Na první pohled nemají jednotlivé podklady zvláštní význam. Jsou-li však v roz-

sahu celého svazku nebo svazu shromážděny do jedné tabulky, schématu, diagramu nebo grafikonu, umožňuje to srovnávat je, analyzovat a vyvozovat určité závěry.

Je pochopitelné, že vyvozovat dalekosáhlé závěry ze zkušeností a ukazatelů jednoho až dvou cvičení není vždy možné. Není také vhodné práci uspěchat, protože vždy se mohou vyskytnout určité nepředvídanosti, necharakteristické zvláštnosti a podmínky. Shromáždíme-li však těchto podkladů značné množství a navíc z různých pramenů, získaných za různých podmínek, pak již vzniká možnost promyšleně je porovnat a analyzovat. Na základě tohoto je možné určovat nové nebo upřesňovat již existující normy. To je zvláště důležité pro nové druhy zbraní, techniky a vojenských organismů, s jejichž použitím není dostatek zkušeností ani podkladů k vyvození poučení. Proto je účelné rozhodčím včas vydat přehled otázek nebo údajů, kterým musí věnovat zvláštní pozornost.

Při zhodnocení výsledků cvičení musíme hluboce analyzovat také činnost rozhodčích služby, popularizovat a zavádět dobré zkušenosti z jejich práce do praxe přípravy vojsk a štábů.

Způsoby zdokonalování přípravy a metod práce rozhodčích služby jsou značně široké a mnohostranné. Proto další posuzování této problematiky je důležitým úkolem teorie výcviku a výchovy.